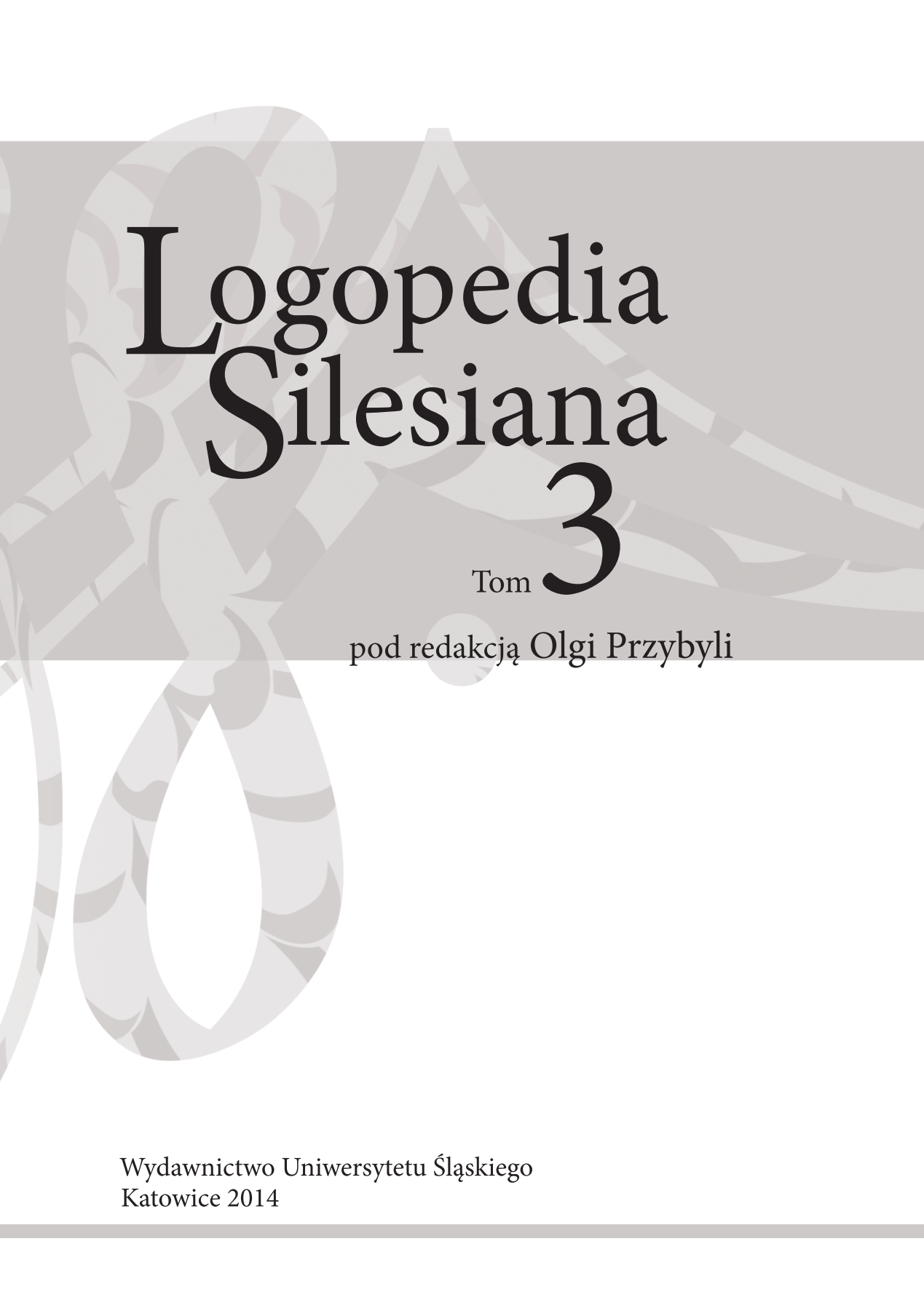

Logopedia
Silesiana
3

Tom

NR 3180

Logopedia Silesiana 3

Tom

pod redakcją Olgi Przybyli

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2014

Redaktor serii: Językoznawstwo Polonistyczne
BOŻENA WITOSZ

Recenzenci:
MIROSLAW MICHALIK, EDWARD ŁUCZYŃSKI

KOMITET REDAKCYJNY • EDITORIAL BOARD

Redaktor Naczelny • Editor-in-Chief

OLGA PRZYBYŁA (Uniwersytet Śląski w Katowicach – olga.przybyla@us.edu.pl)

Sekretarz • Secretary

KATARZYNA NIESPOREK (Uniwersytet Śląski w Katowicach – katarzyna.niesporek@us.edu.pl)

Korekta językowa: język angielski • Proofreading: English

IZABELA DĄBROWSKA-HULA (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Członkowie • Members

MIECZYSLAW CHĘCIEK (Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach), GRAŻYNA JASTRZĘBOWSKA (Uniwersytet Opolski), BARBARA KASICA (Specjalistyczny Ośrodek Diagnostyki i Rehabilitacji dla Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu PZG w Katowicach), TATIANA LEWICKA (Centralny Szpital Kliniczny SUM im. Kornela Gibińskiego w Katowicach), AGNIESZKA MYSZKA (Uniwersytet Rzeszowski), JOANNA SIUDA (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)

RADA NAUKOWA • EDITORIAL COMMITTEE

MARIAN KISIEL (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – Przewodniczący Rady Naukowej
PAUL CORTHALS (University College Ghent, Health Care Department, Belgia), DOBRINKA GEORGIEWA (South-West University, Department of Logopedie, Błagowgrad, Bułgaria), STANISŁAW GRABIAS (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), PÉTER LAJOS (Uniwersytet Eötvös Loránd „Bárczi Gusztáv”, Faculty of Special Education, Budapeszt, Węgry), DAWID LARYSZ (Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Gliwicach), STANISŁAW MILEWSKI (Uniwersytet Gdański), GRZEGORZ OPALA (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach), DANUTA OSTASZEWSKA (Uniwersytet Śląski w Katowicach), DANUTA PLUTA-WOJCIECHOWSKA (Uniwersytet Śląski w Katowicach), JÓZEF PORAYSKI-POMSTA (Uniwersytet Warszawski), HENRYK SKARŻYŃSKI (Światowe Centrum Słuchu, Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu), ALDONA SKUDRZYK (Uniwersytet Śląski w Katowicach), LESZEK SZEWCZYK (Uniwersytet Śląski w Katowicach), SEYHUN TOPBAS (Anadolu University, Department of Speech and Language Therapy, Turcja), KATEŘINA VITAŠKOVÁ (Univerzita Palackého, Faculty of Education, Olomuniec, Czechy), TOMASZ WOŹNIAK (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

RADA RECENZYJNA • REVIEWERS COMMITTEE

JACEK BŁEZYŃSKI (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), PAUL CORTHALS (University College Ghent, Health Care Department, Belgia), EWA CZAPLEWSKA (Uniwersytet Gdański), DOBRINKA GEORGIEWA (South-West University, Department of Logopedie, Błagowgrad, Bułgaria), GRAŻYNA GUNIA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), EDWARD ŁUCZYŃSKI (Uniwersytet Gdański), MIROSLAW MICHALIK (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), KAZIMIERZ OŻÓG (Uniwersytet Rzeszowski), JOLANTA PANASIUK (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), MAŁGORZATA ROCLAWSKA-DANILUK (Uniwersytet Gdański)

Adres Redakcji:

pl. Sejmu Śląskiego 1; 40-032 Katowice, tel. (32) 200-94-36, www.logopedia.us.edu.pl

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.ceeol.com

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Olga Przybyła</i>)	13
---	----

Część pierwsza

Prace naukowo-badawcze

Logopedia zagraniczna

PAUL CORTHALS: Effects of speaker gender and child age on the prosody of parentese: cross-linguistic evidence	19
--	----

KRISTIANE M. VAN LIERDE, ANKE LUYTEN, KIM BETTENS, JOSEPH BUYL, KEVIN GOYVAERT, PAUL CORTHALS: Metalinguistic awareness of homonymy in children with cleft lip and palate: a pilot study	31
--	----

Logopedia polska

JACEK JAROSŁAW BŁESZYŃSKI: Podejście pozytywne w diagnozie logopedycznej – problem metatezy	41
--	----

DANUTA PLUTA-WOJCIECHOWSKA: Fonem jako prototyp i kategoria radialna. Koncepcja kognitywna	50
---	----

RENATA DANIEL: Rola podniebienia miękkiego w procesie rozwoju techniki wokalne	68
---	----

TATIANA LEWICKA, DANIEL STOMPEL, IWONA NOWAKOWSKA-KEMPNA: Zaburzenia językowe w chorobach neurodegeneracyjnych – aspekty diagnostyczne i terapeutyczne	76
---	----

JOLANTA PANASIUK: Zespół zamknięcia w diagnozie i terapii logopedycznej	95
TATIANA LEWICKA, DANIEL STOMPEL, MAGDALENA BOCZARSKA-JEDYNAK: Aspekty diagnozy i terapii zaburzeń połykania w schorzeniach pozapiramidowych na przykładzie choroby Parkinsona	115
DAWID LARYSZ, KONSTANCJA LUBOWIECKA: Neuropsychologiczne uwarunkowania zespołu Downa	125
MAŁGORZATA WARYSZAK: Uwarunkowania wypowiedzi emocjonalnych osób w normie biologicznej i osób z zaburzeniami mowy	133
LESZEK SZEWCZYK: „Siedzieć jak na tureckim kazaniu”, czyli o trudnym języku kazań	143

Część druga

Studia z praktyki logopedycznej

URSZULA MIRECKA: Zaburzenia dyzartryczne w ocenie własnej osób z mózgowym porażeniem dziecięcym	155
AGNIESZKA HANKUS, DAWID LARYSZ: Zaburzenia neurologopedyczne i neurorozwojowe w dyskraniach syndromicznych na przykładzie zespołu Aperta. Przegląd literatury i opis trzech przypadków	166
AGNIESZKA ROŻEK, DAWID LARYSZ: Zaburzenia czynności językowych w przypadku uszkodzeń prawopółkulowych na przykładzie pacjentów po udarach niedokrwiniennych	182
ELŻBIETA MARIA MINCZAKIEWICZ: Muzyka i muzykowanie w pokonywaniu trudności komunikacyjnych i językowych u dzieci z diagnozą autyzmu	192
KATARZYNA MILCZANOWSKA: Alalia prolongata czy oligofazja? Problemy diagnozy logopedycznej	210
AURELIA MALICKA: Terapia dziecka z rozszczepem kręgosłupa i wodogłowiem – studium przypadku	228
IZABELA MALICKA: Wstępne podsumowanie badań zaburzeń mowy u dzieci w wieku przedszkolnym z dysfunkcją fazy połykania i oddychania	241
BARBARA SAMBOR: Warunki anatomiczno-czynnościowe narządów mowy studentów wyższych szkół teatralnych	250

Część trzecia

Materiały, pomoce, sprawozdania

DOROTA KAMIŃSKA: Psychoterapia i socjoterapia w pracy z osobami jękającymi się	261
MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA: Afazja – złodziejka słów. Studium przypadku	271
MIECZYŚLAW CHĘCIEK, OLGA PRZYBYŁA: Kronika splotu jubileuszu studiów logopedycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1993–2013).	285
Noty o autorach	293

Contents

Introduction (<i>Olga Przybyła</i>)	13
---	----

Part One Scientific Research

Foreign Speech Therapy

PAUL CORTHALS: Effects of speaker gender and child age on the prosody of parentese: cross-linguistic evidence	19
--	----

KRISTIANE M. VAN LIERDE, ANKE LUYTEN, KIM BETTENS, JOSEPH BUYL, KEVIN GOYVAERT, PAUL CORTHALS: Metalinguistic awareness of homonymy in children with cleft lip and palate: a pilot study	31
--	----

Polish Speech Therapy

JACEK JAROSŁAW BŁESZYŃSKI: The Problem of Metathesis – Positive Approach in Speech Therapy Diagnosis	41
---	----

DANUTA PLUTA-WOJCIECHOWSKA: Phoneme as a prototype and radial category. Cognitive conception	50
---	----

RENATA DANIEL: Role of the velum (soft palate) in process of vocal techniques development	68
--	----

TATIANA LEWICKA, DANIEL STOMPEL, IWONA NOWAKOWSKA-KEMPNA: Linguistic disorders in neuro-degenerative diseases – diagnostic and therapeutic aspects	76
---	----

JOLANTA PANASIUK: The Locked-in syndrome and logopedic diagnosis and therapy	95
---	----

TATIANA LEWICKA, DANIEL STOMPEL, MAGDALENA BOCZARSKA-JEDYNAK: Aspects the diagnosis and the therapy of swallowing in extrapyramidal illnesses on the example of Parkinson disease	115
DAWID LARYSZ, KONSTANCJA LUBOWIECKA: Neuropsychological conditions of Down syndrom	125
MAŁGORZATA WARYSZAK: Conditioning emotional statements at people with biological norm and persons with speech disorders	133
LESZEK SZEWCZYK: “To seat like a lemon” or on a difficult language of sermons	143

Part Two

Research Conclusions and Studies on Speech Therapy Activities

URSZULA MIRECKA: Dysarthric disorders in own evolution of people with infantile cerebral palsy	155
AGNIESZKA HANKUS, DAWID LARYSZ: Neurologopedical and neurodevelopmental disorders in syndromic dyscranias on the example of Apert syndrom. Literature survey and the discription of three cases	166
AGNIESZKA ROŻEK, DAWID LARYSZ: Disorder of linguistic actions in the case of right cerebral hemisphere damages on the examples of patients after ischaemia apoplexy	182
ELŻBIETA MARIA MINCZAKIEWICZ: Music and music playing in defeating communication and linguistic difficulties at autistic children	192
KATARZYNA MILCZANOWSKA: Alalia prolongata or oligophasia? Problems of logopedical diagnosis	210
AURELIA MALICKA: Therapy of a child with rachischisis and hydrocephalus – case study	228
IZABELA MALICKA: Preliminary summary of researches dealing with disorders of speech regarding child- ren of pre-school age with the dysfunction of swallowing and breathing	241
BARBARA SAMBOR: The analysis of anatomical and functional conditions affecting the pronunciation of theatre school students – report from the research	250

Part Three

The Supporting Materials, Didactic Visual Aids and Reports

DOROTA KAMIŃSKA: Psychotherapy and sociotherapy at work with persons who stammer	261
MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA: Aphasia – thief of words. Case study	271
MIECZYŚLAW CHĘCIEK, OLGA PRZYBYŁA: The jubilee chronicle of the Postgraduate Studies of Logopedics of The Silesian Uni- versity in Katowice (1993–2013)	285
Notes of Contributors	293

Wprowadzenie

Systematyczne studiowanie opisów przypadków, narastające zaburzenia językowe występujące nierzadko przy uogólnionej deterioracji umysłowej stanowią codzienność praktyki logopedycznej. Choć intensyfikacja badań nad diagnostyką schorzeń mózgowych umożliwia szybkie diagnozowanie zmian ogniskowych i zlateralizowanych zmian zwyrodnieniowych mózgu, to każdorazowo terapeuta mowy i języka staje w obliczu tajemnicy umysłu i stawia sobie za cel odkrywanie tożsamości człowieka z barierą w komunikowaniu się. Dążenie do weryfikacji dotychczasowych osiągnięć naukowo-badawczych logopedii łączy się z poszukiwaniem metodologicznych uzasadnień dla opisu zaburzeń mowy i przekłada na poszukiwanie konkretnych działań stymulujących rozwój mowy czy też odbudowujących obszary w jej zakresie utracone. Złożony i bogaty kontekst dyscypliny, wciąż nowe wyniki badań zmierzają do rozstrzygnięcia kwestii związanych zarówno z werbalnym, jak i niewerbalnym porozumiewaniem się, określają programy terapii zaburzeń mowy i mobilizują do nieustannej aktywności oraz otwartości na wszystko, co dla człowieka, przez człowieka i z człowiekiem stać się może.

Słowne porozumiewanie się polega na byciu w relacji, wymianie myśli i tworzeniu wspólnej przestrzeni komunikacji. Warunkiem koniecznym prawidłowej oceny zaburzeń mowy, która z kolei umożliwia trafną diagnozę i pozwala wyznaczyć skuteczną terapię, jest wyodrębnianie odpowiednich kategorii objawów, nierzadko tworzących złożony kliniczny obraz zaburzeń. Zdolność człowieka do porozumiewania się zajmuje bowiem centralne miejsce w logopedii.

Wyodrębnianie charakterystycznych cech mowy i/lub tworzenie swoistych form jej kształtowania ma swoje źródła. Łączą się one z uszkodzeniami organicznymi, które wywołują nieznaczne objawy, co jest obserwowalne w rozwojowych zaburzeniach mózgowych u dzieci, mogą też stanowić o strukturalnych uszkodzeniach, ich lokalizacji i pogłębiających się deficytach.

Synteza wiedzy medycznej, biologicznej, psychologicznej, lingwistycznej oraz pedagogicznej otwiera nowe perspektywy opisu zaburzeń mowy, przede wszystkim zaś profiluje programy ich terapii. Zakres logopedii – rozpatrywanej szeroko jako opis zaburzeń komunikacji językowej, praca nad przełamywaniem zaburzeń oraz działania służące ich zapobieganiu – wyznacza teoretyczno-praktyczny aspekt dyscypliny.

Tematy i treści artykułów trzeciego tomu „Logopedii Silesiany” zarówno wpisują się w podstawowy zakres naukowych dociekań dziedziny, jak i wskazują nowe idee postępowania terapeutycznego. Refleksji naukowej nad istotą złożonych aspektów komunikowania się towarzyszą szczegółowe opisy klinicznych przypadków. Wskazywanie metodologicznych uzasadnień dla prawideł językowego porozumiewania się oraz analiza zaburzeń komunikacji językowej tworzą przestrzeń nieograniczoną i niezmierną, tak jak nieodpoznane pozostają tajniki ludzkiego umysłu. Mimo alternatywnych metod komunikacji, jedynie mowa umożliwia szerokie uczestnictwo w społecznym życiu. Słowo „wyzwała człowieka od kontaktów z grupą bezpośrednią i pozwala na kontakt pośredni: dopuszcza interakcję osób w różnym czasie i w odległej przestrzeni. Łamiąc w ten sposób najbardziej rygorystyczne ograniczenia, ograniczenia czasowo-przestrzenne, jakim bezwarunkowo podlega interakcja niejęzykowa”¹. Badaczom „Logopedii Silesiany” nieustannie przyświeca myśl, że człowiekowi, jako istocie społecznej, niezbędne do aktywnego życia jest dążenie do interpersonalnych kontaktów. Dopiero bowiem wchodząc w interakcje, jednostka zdobywa wiedzę, kształtuje osobowość i buduje przestrzeń własnej aktywności².

Zarówno kształtowanie mowy wewnętrznej, jak i jej porządkowanie determinuje właściwy przebieg procesów realizacyjnych mowy. Powiązanie harmonii myśli i mowy w kontekście biologicznych uwarunkowań określa komunikację. Obserwacja procesów realizacyjnych mowy stanowi dla logopedii przestrzeń, którą badacze w rozmaitych układach przedstawiają, chcąc znaleźć sposoby jej uaktywniania, a nierzadko odzyskiwania na wszystkich poziomach.

Autorzy trzeciego tomu „Logopedii Silesiany” łączą się w idei rozpoznawania natury zaburzeń mowy i dążą do opisywania mowy zarówno w jej specyficznych, jak i niespecyficznych kontekstach.

* * *

Artykuły zgromadzone w tomie zawierają wiele cennych teoretycznych wniosków i praktycznych rozwiązań, które ułożono w całość składającą się z trzech zasadniczych części.

W podrozdziale *Logopedia zagraniczna*, otwierającym pierwszą część zatytułowaną *Prace naukowo-badawcze*, zamieszczono dwa artykuły. Pierwszy tekst autor-

---

¹ S. GRABIAS: *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej 2004.

² Ibidem, s. 258.

stwa Paula Corthalsa, profesora psychologii klinicznej, koncentruje się na klinicznych i logopedycznych problemach kształtowania się mowy, przede wszystkim z perspektywy akustyki. Na podstawie przeprowadzonych badań autor podkreśla rolę suprasegmentalnej prozodii, która ułatwia naukę języka. Ta „pouczająca prozodia” jest porównywana w języku angielskim i holenderskim. Zostały szczególnie określone różnice w prozodii pomiędzy próbkami mowy kierowanej do dziecka i mowy kierowanej do dorosłych. Wykonano analizę ANCOVA, traktując parametry prozodii jako zmienne zależne, z kolei płeć dorosłych oraz język – jako stałe, a wiek dziecka – jako zmienną towarzyszącą. Hipoteza zakłada, że ton głosu jest używany jako parajęzykowa cecha adresowana do młodszych niemowląt, a niższe tempo mówienia – do starszych dzieci, które zaczynają rozumieć komunikaty werbalne.

Kolejny artykuł, którego autorami są Kristiane M. Van Lierde, Anke Luyten, Kim Bettens, Joseph Buyl, Kevin Goyvaert, Paul Corthals, zawiera ocenę metajęzykowej świadomości homonimii wśród dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia. Autorzy prezentują zestawienie wyników językowej świadomości homonimii ze zdolnościami ekspresji i odbioru mowy. Wskazują, że wczesna ocena i leczenie dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia zapobiega opóźnieniom oraz eliminuje problemy w nauce. Badaniami objęto 13 dzieci z rozszczepem wargi i podniebienia, w średnim wieku 10,9 (przedział od 9,5 do 12 lat). U niektórych spośród badanych z rozszczepem wargi i podniebienia pojawiły się specyficzne problemy z metajęzykowym uczeniem się, mające związek albo nie z problemami z rozumowaniem przez wnioskowanie i zdolnością do rozumienia na poziomie zdania.

Podrozdział drugi – *Logopedia polska* – obejmuje zagadnienia dotyczące zarówno teoretycznej myśli, jak i strategii badawczo-metodyczno-organizacyjnych, łączące tradycje dyscypliny, a zarazem otwierające przed nią nowe perspektywy badawcze. Autorzy podkreślają znaczenie pozytywnego podejścia w diagnozie logopedycznej (Jacek Jarosław Błeszyński), przedstawiają zagadnienia dotyczące fonemu jako prototypu i kategorii radialnej (Danuta Pluta-Wojciechowska) oraz omawiają rolę podniebienia miękkiego w emisji głosu (Renata Danel). Część opracowań dotyczy patomechanizmów doprowadzających do uszkodzenia głębokich struktur mózgu, m.in. prezentowane są zagadnienia diagnozy i terapii w chorobach neurodegeneracyjnych (Tatiana Lewicka, Daniel Stompel, Iwona Nowakowska-Kempna, Magdalena Boczarska-Jedynak) oraz w zespole zamknięcia (Jolanta Panasiuk). W polu zainteresowań znalazły się także zagadnienia z obszaru neuropsychologii (Dawid Larysz, Konstancja Lubowiecka; Małgorzata Waryszak). Warto zauważyć, że w tomie zamieszczone zostały także artykuły z szeroko rozumianej kultury języka. Podjęto bowiem kwestie relacji między językiem używanym a rozumianym przez słuchaczy osadzonym w teologicznej przestrzeni. Nie było do tej pory prac, w których język kazań, homilii znalazł interpretację w jego normatywno-logopedyczno-dydaktycznej formie (Leszek Szewczyk).

Część druga – zatytułowana *Studia z praktyki logopedycznej* – została pomyślana jako zbiór artykułów przydatnych logopedzie w jego zawodowej praktyce.

Zaprezentowane szkice łączą różne koncepcje na temat postępowania diagnostycznego i terapeutycznego, wypływające z praktycznych doświadczeń, podbudowane niezbędną teoretyczną wiedzą z zakresu logopedii (artykuły: Urszuli Mireckiej, Agnieszki Hankus, Agnieszki Rożek, Dawida Larysza, Elżbiety Minczakiewicz, Katarzyny Milczanowskiej oraz Aurelii Malickiej); w analizie zaburzeń ustnej fazy połykania i oddychania u dzieci w wieku przedszkolnym (Izabela Malicka); w ocenie warunków anatomiczno-czynnościowych, mających wpływ na wymowę studentów wyższych szkół teatralnych (Barbara Sambor).

W ostatniej, trzeciej części tomu, obejmującej *Materiały, pomoce i sprawozdania*, zamieszczone zostały propozycje metodyczne przydatne w codziennej logopedycznej praktyce (Dorota Kamińska, Monika Knychalska). Znalazła się tu również *Kronika splotu jubileuszu studiów logopedycznych Uniwersytetu Śląskiego* (1993–2013).

* * *

Poszukując odpowiedzi na pytania dotyczące etiologii zaburzeń mowy, ich patomechanizmu i symptomatyki, prezentujemy procedury terapeutyczne, umożliwiające mobilizowanie pacjenta do komunikowania się i aktywnego uczestniczenia w relacjach interpersonalnych.

Składając na ręce Czytelników trzeci już tom „Logopedii Silesiany”, mamy nadzieję spotkać się z Państwa życzliwym przyjęciem. Dziękuję autorom i recenzentom za ich cenny wkład w powstanie tomu.

Olga Przybyła

Noty o autorach

KIM BETTENS, zawodowo związana z Departamentem Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Ghent University w Belgii. Główny kierunek jej zainteresowań obejmuje problemy z metajęzykowym uczeniem się, m.in. badanie współzależności pomiędzy problemami z rozumowaniem przez wnioskowanie i zdolnością do rozumienia na poziomie zdania, oraz zagadnienia nabywania mowy, a także programowania wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci.

JACEK JAROSŁAW BŁESZYŃSKI, prof. UMK dr hab., pedagog i logopeda, kierownik Zakładu Pedagogiki Specjalnej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na problematyce diagnozy i terapii logopedycznej dzieci ze spektrum autyzmu, a także komunikacji osób z obniżoną normą intelektualną. W swoim dorobku ma cztery monografie i kilkadziesiąt artykułów opublikowanych w Polsce i za granicą.

MAGDALENA BOCZARSKA-JEDYNAK, specjalista neurolog, wieloletni asystent Kliniki Neurologii Wieku Podeszłego, a następnie Kliniki Neurologii Centralnego Szpitala Klinicznego im. Profesora K. Gibińskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach (2002–2013). Obecnie dyrektor medyczny Śląskiego Centrum Opieki Długoterminowej i Rehabilitacji „Ad Finem” w Czernichowie. Prowadzi zlokalizowany tam Ośrodek Leczenia Choroby Parkinsona. Jest jednym z nielicznych specjalistów z zakresu tzw. *movement disorders* (zaburzeń ruchowych) i zaburzeń snu. Jej zainteresowania naukowe i działalność kliniczna obejmują: kompleksowe i nowoczesne leczenie choroby Parkinsona, w tym kwalifikację i prowadzenie chorych po zabiegu głębokiej stymulacji mózgu (DBS) i stymulacji rdzenia kręgowego (SCS), a także diagnostykę i leczenie chorych z drżeniem o innej etiologii, zaburzeniami chodu, ruchami mimowolnymi (płasawice, tiki), zaburzeniami pamięci (choroba Alzheimerera i inne zespoły otępienne) a zespołami bólowymi. Jest współautorką kilkudziesięciu prac naukowych, publikowanych w krajowych i zagranicznych czasopismach naukowych, kilku rozdziałów książkowych oraz licznych doniesień zjazdowych. Była uczestnikiem wielu konferencji i warsztatów naukowo-szkoleniowych. Jako konsultant w zakresie głębokiej stymulacji mózgu współpracuje z ośrodkami klinicznymi.

JOSEPH BUYL, zawodowo związany z Departamentem Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Ghent University w Belgii. Jego zainteresowania naukowe dotyczą akustyki i zagadnień nabywania mowy oraz programowania wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci.

MIECZYŚLAW CHĘCIEK, dr nauk humanistycznych, pedagog, neurologopeda, nauczyciel akademicki. Autor Zmodyfikowanego Programu Psychofizjologicznej Terapii Jąkających się, opracowanego na podstawie wieloletnich doświadczeń w pracy terapeutycznej z jąkającymi się oraz wiedzy i umiejętności zdobytych w czasie licznych szkoleń i staży u uznanych specjalistów, m.in. w zakresie terapii jąkania i zaburzeń głosu w ośrodkach logopedyczno-foniatrycznych w Berlinie Zachodnim, Monachium, Londynie, Oksfordzie. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na problematyce klinicznych i logopedycznych zagadnień niepełności mowy (opublikował kilkadziesiąt opracowań na temat różnych aspektów jąkania). Jest zasłużonym działaczem Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, wieloletnim zastępcą przewodniczącego ZG PTL oraz wieloletnim przewodniczącym SO PTL.

PAUL CORTHALS, prof. dr hab., psycholog kliniczny. Jest kierownikiem Faculty of Education, Health & Social Work, University College Ghent w Belgii oraz szefem Departamentu Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Uniwersytetu w Gandawie. Jego główne zainteresowania badawcze koncentrują się na klinicznych i logopedycznych problemach kształtowania się mowy, przede wszystkim z perspektywy akustyki. Jest autorem kilkudziesięciu publikacji o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym.

RENATA DANIEL, dr hab., wokalistka, kompozytorka, autorka tekstów, pedagog, absolwentka Wydziału Jazzu i Muzyki Rozrywkowej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach oraz wieloletni jej pedagog. Jako pierwsza w Polsce napisała dysertację doktorską z piosenki i jako pierwsza w Polsce uzyskała tytuł doktora habilitowanego z domeny wokalistyki rozrywkowej. Jest autorką nowatorskiej metody stymulacji podniebienia miękkiego w procesie kształcenia głosu wokalisty, którą w formie książkowej wydała Biblioteka Śląska. Laureatka prestiżowych nagród na krajowych i międzynarodowych festiwalach piosenki. Uczestniczka licznych konferencji naukowych, autorka wielu wykładów, referatów i warsztatów wokalnych. Od 2010 roku dyrektor i twórca Studia Wokalistyki Estradowej (swe.katowice.pl) – jedynego o tak zdefiniowanej ofercie dydaktycznej projektu w Polsce, gdzie kształcą się adepci sztuki wokalne w AM w Katowicach.

KEVIN GOYVAERT, zawodowo związany z Departamentem Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Ghent University w Belgii. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na akustyce mowy i zagadnieniach nabywania mowy oraz programowaniu wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci.

AGNIESZKA HANKUS, mgr biologii, logopeda, neurologopeda, glottodydaktyk, biotechnolog. Zajmuje się diagnozą oraz terapią neurologopedyczną pacjentów z kraniosynostozami, dysfunkcjami ośrodkowego układu nerwowego i chorobami genetycznymi w Centrum Leczenia Zaburzeń Ośrodkowego Układu Nerwowego i Wspierania Rozwoju Dzieci „Kangur” w Sosnowcu oraz w Przedszkolu nr 43 w Sosnowcu. Jest wykładowcą Uniwersytetu Śląskiego. Współpracuje z Polskim Towarzystwem Konsultantów i Doradców Laktacyjnych.

Prowadzi również terapię opóźnionego rozwoju mowy, dyslalii, zaburzeń centralnego przetwarzania słuchowego, afazji. Zgłębia problemy onkologopedii.

DOROTA KAMIŃSKA, mgr pedagogiki, neurologopeda. Członek Polskiego Towarzystwa Logopedycznego (Srebrny Certyfikat PTL). Certyfikowany trener programu TOCfE (Theory of Constraints for Education); terapeuta mowy podczas specjalistycznych turnusów terapeutycznych dla osób jękających się organizowanych przez Specjalistyczne Centrum Terapii Jękania w Wodzisławiu Śląskim; konsultant ds. wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w MSCDN Wydział w Ciechanowie. Autorka publikacji logopedycznych z zakresu jękania, m.in.: *Wspomaganie płynności mowy dziecka – profilaktyka, diagnoza i terapia jękania wczesnodziecięcego* (Kraków 2006), *Jękanie – „przywilej” królów? Szczęściem jest, gdy nasze myśli mogą stać się słowami – czyli słów kilka o jękanii* („Emocje” 2011, nr 2 i 3), *Efektywność terapii osób jękających się uczestniczących w specjalistycznych turnusach terapeutycznych* („Forum Logopedyczne”, nr 15), *Dlaczego dziecko się jęka? – wspomaganie płynności mowy małego dziecka* („Bliżej Przedszkola” 2007, nr 11), a także edukacyjnych, m.in.: *Jak bawić się i uczyć z pasją? zastosowanie narzędzi TOC w pracy z dzieckiem – mini poradnik jak wychować dziecko twórcze, optymistyczne i ciekawe świata* (Kraków 2012).

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA, mgr pedagogiki o specjalności opiekuńczo-wychowawczej. Ukończyła studia podyplomowe z zakresu logopedii i neurologopedii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Logopedycznego. Ma certyfikat jako instruktor masażu Shantala. Na co dzień pracuje jako audioprotetyk.

DAWID LARYSZ, doc. dr hab. nauk medycznych, absolwent Wydziału Lekarskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach i Uniwersytetu Opolskiego, specjalista neurochirurgii, psycholog. Doświadczony nauczyciel akademicki (wykładowca Śląskiego Uniwersytetu Medycznego i Uniwersytetu Śląskiego). Pracuje w Centrum Onkologii – Instytucie im. Marii Skłodowskiej-Curie. Oddział Gliwice oraz w Klinice Neurochirurgii ŚUM w Katowicach i w Oddziale Neurochirurgii Dziecięcej Górnośląskiego Centrum Zdrowia Dziecka im. Jana Pawła II w Katowicach. Kieruje Centrum Leczenia Zaburzeń Ośrodkowego Układu Nerwowego i Wspierania Rozwoju Dzieci „Kangur”. Pełni funkcję wiceprzewodniczącego Specjalistycznego Koła Przyjaciół Dzieci z Dyskraniami. Jest autorem i współautorem 34 artykułów w recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym, autorem 5 rozdziałów w podręcznikach, współautorem i współredaktorem naukowym podręcznika *Neurologopedia dziecięca w teorii i praktyce*. Ma w swoim dorobku ponad 120 wystąpień na konferencjach w kraju i za granicą. Obszarem jego zainteresowań naukowych są: diagnostyka i terapia zaburzeń neuropsychologicznych u dzieci i dorosłych oraz nowoczesne metody planowania 3D zabiegów neurochirurgicznych w wirtualnej rzeczywistości, badania jakości życia dzieci HR-QOL leczonych neurochirurgicznie.

TATIANA LEWICKA, mgr pedagogiki, specjalista neurologopeda. Od wielu lat zajmuje się problematyką schorzeń ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz konsekwencjami ich uszkodzenia. Jest autorką publikacji i wielu szkoleń z tego zakresu. Główny kierunek jej zainteresowań obejmuje dysfagię neurogenną. Zawodowo związana jest z Katedrą i Kliniką Neurologii Centralnego Szpitala Klinicznego im. Profesora Kornela Gibiń-

skiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. Wykłada na Podyplomowych Studiach Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu.

KRISTIANE M. VAN LIERDE, zawodowo związana z Departamentem Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Ghent University w Belgii. W kręgu jej zainteresowań naukowych mieszczą się zagadnienia akustyki mowy oraz nabywania mowy, a także programowanie wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci.

KONSTANCJA LUBOWIECKA, mgr filologii polskiej, o specjalności nauczycielskiej. Ukończyła studia podyplomowe z zakresu logopedii i neurologopedii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W kręgu jej zainteresowań znajduje się praca z dziećmi upośledzonymi umysłowo, zwłaszcza z zespołem Downa, a także wspomaganie dzieci w zakresie wczesnej interwencji.

ANKE LUYTEN, Departament Otolaryngologii, Logopedii i Audiologii Ghent University w Belgii. Główny kierunek jej zainteresowań obejmuje problemy z metajęzykowym uczeniem się, m.in. badanie współzależności pomiędzy problemami z rozumowaniem przez wnioskowanie i zdolnością do rozumienia na poziomie zdania, a także zagadnienia nabywania mowy oraz programowanie wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci.

AURELIA MALICKA, jest doktorantką w Instytucie Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego, członkiem Rady Programowej Fundacji SPINA, autorką artykułów na temat mowy dzieci z rozszczepem kręgosłupa i wodogłowiem. Ukończyła Studia Podyplomowe Kwalifikacyjne Logopedii i Medialnej Emisji Głosu na Uniwersytecie Śląskim. Pracuje jako neurologopeda w Samodzielnym Ośrodku Rehabilitacyjno-Oświatowym dla Dzieci Niepełnosprawnych Centrum Rozwoju Dziecka w Katowicach. Prowadzi indywidualną terapię logopedyczną oraz grupowe zajęcia z logorytmiki.

IZABELA MALICKA, mgr, logopeda, ukończyła podyplomowe studia w zakresie logopedii na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie. Pracuje w The International School of Kraków oraz w Przedszkolu „Bajkowa Kraina” w Krakowie. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się głównie na problemach dzieci i dorosłych z różnymi zaburzeniami w komunikowaniu się językowym. Obejmują zagadnienia związane z zaburzeniami rozwoju mowy u dzieci oraz wczesnej interwencji terapeutycznej. Aktywnie uczestniczyła w wielu logopedycznych konferencjach naukowych.

KATARZYNA MILCZANOWSKA, absolwentka logopedii z audiologią Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Aktywna członkini Naukowego Koła Logopedów i Audiologów UMCS, przewodnicząca sekcji neurologopedycznej NKLia UMCS. Pracowała w Oddziale Neurologicznej Rehabilitacji Dziecięcej w Dziecięcym Szpitalu Klinicznym im. prof. Józefa Gębali w Lublinie, gdzie zdobywała doświadczenie i poszerzała wiedzę z zakresu neurologopedii i wczesnej interwencji logopedycznej. Obecnie współpracuje z Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym nr 1 im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie, gdzie prowadzi zajęcia z wczesnej interwencji logopedycznej oraz konsultacje dla rodziców z za-

kresu trudności orofacjalnych związanych z pobieraniem pokarmów u noworodków. Jej zainteresowania naukowe związane są z zaburzeniami rozwoju mowy, dysfagią oraz wczesną interwencją logopedyczną w przypadku dzieci wczesnie urodzonych i dzieci z obciążonym wywiadem okołoporodowym.

ELŻBIETA M. MINCZAKIEWICZ, dr nauk humanistycznych, długoletni nauczyciel akademicki, pedagog specjalny, neurologopeda, oligofrenologopeda, muzyk, nauczyciel terapeuta, terapeuta osób po zabiegu laryngektomii, wolontariusz w hospicjum. Jest autorką wielu książek z zakresu rozwijania i korekty mowy u dzieci i dorosłych, wspomagania rozwoju dzieci i wychowania młodzieży niepełnosprawnej (przede wszystkim osób z zespołem Downa, autyzmem oraz osób z chorobą Alzheimera, chorobą Parkinsona i osób laryngektomowanych), a także artykułów, esejów i rozprawek w języku polskim, angielskim, czeskim, niemieckim, rosyjskim i słowackim. Należy do wielu towarzystw naukowych i społecznych, m.in.: Polskiego Towarzystwa Logopedycznego (PTL), Polskiego Zespołu do Badań Naukowych nad Upośledzeniem Umysłowym, Międzynarodowej Akademii Rehabilitacji Rozwojowej w Monachium i Polskiego Stowarzyszenia Montessori (AMI), Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Polskiego Towarzystwa do Walki z Kalectwem (PTWK), Polskiego Towarzystwa Laryngektomowanych, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Towarzystwa Kultury Języka, Stowarzyszenia Rodzin i Opiekunów Osób z Zespołem Downa „Bardziej Kochani”.

URSZULA MIRECKA, dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, psycholog, logopeda, adiunkt w Zakładzie Logopedii i Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Jej zainteresowania naukowe obejmują: komunikację (werbalną oraz niewerbalną) i jej zaburzenia, dyzartrię w mózgowym porażeniu dziecięcym, grafomotorykę i jej zaburzenia. Jest autorką publikacji o charakterze monograficznym: *Komunikacja w sytuacji hipnozy* (Lublin 2008); *Grafomotoryka u dzieci w wieku 7–13 lat* (Lublin 2012 [współautor: A. Domagała]); *Dyzartria w mózgowym porażeniu dziecięcym* (Lublin 2013).

IWONA NOWAKOWSKA-KEMPNA, prof. zw. dr hab., językoznawca i pedagog Akademii Ignatianum w Krakowie. Wieloletni pracownik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, założycielka Studiów Podyplomowych Logopedii z Terapią Pedagogiczną i Glottodydaktyką UŚ. Jej zainteresowania naukowe zwrócone są w stronę kognitywizmu. W swoim dorobku ma kilkadziesiąt publikacji wydanych w Polsce i za granicą.

JOLANTA PANASIUK, dr hab., pracuje w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Prowadzi badania naukowe z zakresu teorii komunikacji, tekstologii i neurologopedii. Jest autorką ponad 140 publikacji naukowych, w tym standardów postępowania logopedycznego w przypadkach afazji, pragnozji, alalii i niedokształcenia mowy o typie afazji. Jest specjalistą z zakresu diagnozy i terapii zaburzeń mowy u dzieci i dorosłych chorych neurologicznie, ekspertem w dziedzinie afazjologii. Pełniła funkcje Sekretarza Polskiego Towarzystwa Logopedycznego i konsultanta krajowego w dziedzinie neurologopedii.

DANUTA PLUTA-WOJCIECHOWSKA, prof. UŚ dr hab., pracownik Zakładu Socjolingwistyki i Społecznych Praktyk Komunikowania Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a także czynny logopeda, pracujący w poradni logopedycznej Zakładu Ortodoncji Katedry Stomatologii Wieku Rozwojowego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na problematyce diagnozy i terapii logopedycznej dzieci z wadami twarzoczaszki, w tym wczesnej interwencji, rozwoju czynności przestrzeni orofacjalnej, patofonetyki, a także zaburzeń wymowy w kontekście logopedii artystycznej. Jest redaktorem naczelnym czasopisma „Forum Logopedyczne”. Od 2007 roku jako członek wchodzi w skład Komisji Rozwoju i Zaburzeń Mowy Komitetu Językoznawstwa PAN. W 2009 roku została powołana do Komisji ds. Neurologopedii, funkcjonującej przy Ministerstwie Zdrowia. Od wielu lat jest działaczem Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, obecnie pełni funkcję zastępcy przewodniczącego ZG PTL. W swoim dorobku ma trzy monografie i ponad pięćdziesiąt artykułów opublikowanych w Polsce i za granicą.

OLGA PRZYBYŁA, dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, filolog, logopeda, terapeuta integracji sensorycznej, adiunkt w KDJiLP na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, kierownik Centrum Logopedii i Audiodeskrypcji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, kierownik Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na problemach pragmatolingwistyki, dydaktyki języka, neurolingwistyki, w tym specyficznych i niespecyficznych zaburzeń mowy i rozwoju języka, diagnozy i terapii logopedycznej z elementami integracji sensorycznej oraz surdologopedii (szczególnie diagnozy i terapii osób z APD). Jest autorką kilkudziesięciu publikacji z zakresu językoznawstwa, edukacji polonistycznej oraz logopedii, w tym monografii *Akty mowy w języku nauczyciela* (Katowice 2004), redaktorem „Logopedii Silesiany”. W latach 2003–2010 pełniła funkcję naukowego opiekuna Polonistycznego Koła Młodych Dydaktyków. Jest członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Logopedycznego w Lublinie, konsultantem merytorycznym Podyplomowych Studiów Logopedii Uniwersytetu Rzeszowskiego, pełniła również funkcję koordynatora projektu NetQues w Polsce w ramach Network for Tuning Standards & Quality of Educ. progs. for SLT in Europe, którego partnerem był Uniwersytet Śląski w Katowicach.

AGNIESZKA ROŻEK, mgr filologii klasycznej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego, absolwentka Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu, specjalność: logopedia i neurologopedia. Zajmuje się diagnozą oraz terapią neurologopedyczną pacjentów z dysfunkcjami ośrodkowego układu nerwowego w Centrum Leczenia Zaburzeń Ośrodkowego Układu Nerwowego i Wspierania Rozwoju Dzieci „Kangur” w Sosnowcu oraz na Oddziale Neurochirurgicznym Centralnego Szpitala Klinicznego w Katowicach. Prowadzi również terapię opóźnionego rozwoju mowy, dyslalii oraz zaburzeń centralnego przetwarzania słuchowego.

BARBARA SAMBOR, mgr sztuki, aktorka, logopeda medialny, neurologopeda, wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. L. Solskiego w Krakowie. Absolwentka podyplomowych studiów w zakresie logopedii i neurologopedii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się terapią wad wymowy u osób posługujących się zawodowo głosem: aktorów, lektorów, dziennikarzy.

DANIEL STOMPEL, absolwent Wydziału Lekarskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, od 2008 roku wykładowca Katedry Anatomii Prawidłowej na tym Wydziale. W latach 2009–2014 realizował program specjalizacji z neurologii w ramach rezydentury w Klinice Neurologii ŚUM w Katowicach. Obecnie jest lekarzem w Śląskim Centrum Opieki Długoterminowej i Rehabilitacji „Ad Finem” w Czernichowie.

LESZEK SZEWCZYK, dr hab. nauk teologicznych w zakresie homiletyki, prezbiter archidiecezji katowickiej, dyplomowany logopeda. Jest adiunktem w Zakładzie Liturgiki i Homiletyki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W swym dorobku ma m.in. publikacje: *Recepcja liturgicznego wymiaru homilii. Studium homiletyczne w świetle przepowiadania kapłanów archidiecezji katowickiej w latach 1972–1999* (Katowice 2003); *Odnowa przepowiadania słowa Bożego w (archi)diecezji katowickiej po Soborze Watykańskim II. Studium homiletyczne* (Katowice 2009).

MAŁGORZATA WARYSZAK, absolwentka studiów magisterskich na kierunku logopedia z audiologią, a obecnie doktorantka w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ukończyła Studium Obiektywnych Badań Słuchu w Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie. Od listopada 2013 roku jest przewodniczącą Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Logopedycznego. Jej zainteresowania naukowe dotyczą zastosowania obiektywnych metod analizy sygnałów biologicznych w logopedii i audiologii. Dotychczasowe prace badawcze poruszały zagadnienia z zakresu fonetyki akustycznej i prozodii mowy, a także dotyczyły możliwości językowo-komunikacyjnych osób z niedosłuchem.

Redaktor
Olga Nowak

Projekt okładki, strony tytułowej i stron działowych
Paulina Dubiel

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Lidia Szumigala

Łamanie
Beata Klyta

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISSN 2300-5246

(wersja drukowana)

ISSN 2391-4297

(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 120 + 50 egz. Ark. druk. 18,75

Ark. wyd. 24,0 Papier offset. kl. III, 90 g

Cena 36 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław